

Matumizi ya Mbinu ya Usimulizi katika Kuibua Dhamira ya Ukombozi wa Kisiasa Kusini mwa Afrika: Uchunguzi wa Nyimbo Teule za Muziki wa Dansi nchini Tanzania 1940-1990

*Elizabeth Mahenge*¹
Chuo Kikuu cha Dar es Salaam

Ikisiri

Makala haya yanakusudia kuchunguza jinsi mbinu ya usimulizi ilivyotumika katika kuwasilisha dhamira ya ukombozi kwenye nyimbo teule za muziki wa dansi nchini Tanzania. Kimsingi, muziki wa dansi ulivuma sana kipindi cha miaka ya 1940-1960. Hiki ni kipindi ambacho kinahusiana moja kwa moja na vuguvugu la masuala ya ukombozi wa bara la Afrika. Kwa kuzingatia muktadha huu, makala haya ni muhimu kwa kuwa muziki uliochunguzwa umesheheni mambo mengi yenye mafunzo mengi kwa dunia yetu ya leo. Kimuundo, makala haya yamegawanyika katika sehemu kuu sita: utangulizi, historia fupi ya muziki wa dansi, methodolojia, nadharia iliyotumika, majadala na matokeo ya utafiti, na mwisho ni hitimisho.

1.0 Utangulizi

Shauku ya kuandika makala haya ilitokana na wito wa kongamano la CHAKAMA lililoandaliwa nchini Kenya mwaka 2015. Miongoni mwa dhamira ndogondogo za kongamano hilo ilikuwa ni “nafasi ya muziki katika ukombozi wa kisiasa”. Kutokana na kongamano hilo nilipata mshawasha wa kuzichambua nyimbo mbalimbali zilizomo kwenye kitabu kinachoitwa *Muziki wa Zamani wa Tanzania na Harakati za Ukombozi* (Mahenge, 2019). Baada ya kuwasilisha makala hayo katika kongamano husika washiriki wa kongamano walinihimiza niiboreshe kazi hiyo ili watu wengi zaidi waone mchango wa muziki wa zamani. Kutokana na kuzongwa kwa mambo mengi, wito wa kuyaboresha makala hayo yaliyowasilishwa kwenye kongamano hilo sikuufanyia kazi.

Kwa ujumla, data ya makala haya imepatikana kwa kudondoa nyaraka mbalimbali zinazohusu muziki wa zamani. Aidha, kwa kiwango kikubwa nyimbo zilizomo humu zimedondolewa kutoka katika *Muziki wa Zamani wa Tanzania na Harakati za Ukombozi* (Mahenge, 2019). Kitabu hiki kina nyimbo 122 zinazohusu dhamira mbalimbali kama vile Vita vya Kagera kati ya Uganda na Tanzania. Nyimbo nyingine zinahusu TANU, Azimio la Arusha, Kilimo cha Kufa na Kupona, Ujamaa Vijijini, umuhimu wa elimu kwa watoto wa kike, na umuhimu wa chakula bora. Pia, kuna miziki au nyimbo zinazohusu mchango wa viongozi mbalimbali wa Tanzania na Zanzibar kama vile Mwalimu J.K. Nyerere, Aboud Jumbe, Mzee

¹ Barua pepe: lizmahenge@gmail.com

Karume, Mzee Ali Hassan Mwingi na Edward Sokoine. Kwa kuwa malengo ya makala haya ni kudondoa dhamira ya ukombozi wa kisiasa katika nchi za Kusini mwa Afrika; mwandishi wa makala alizinukuu nyimbo zile tu zenye mwelekeo huo wa kisiasa, yaani nyimbo zilizohusu dhamira ya ukombozi. Makala haya ni ya kifasihi kwa sababu yanalenga kuchambua kipengele kimojawapo cha maudhui, yaani dhamira ya ukombozi pamoja na kipengele cha kifani, yaani matumizi ya mbinu ya usimulizi. Tunachunguza namna sauti za usimulizi zilivyotumika katika nyimbo hizo katika kuibua dhamira ya ukombozi wa kisiasa kama ilivyojitokeza katika miziki ya dansi ya nchi za Tanzania na Kenya. Ni miziki iliyoimbwa na bendi za Tanzania au Kenya kuanzia miaka ya 1940-1990 wakati nchi nyingi za bara la Afrika zilipokuwa zinakaliwa na wakoloni au makaburu.

2.0 Historia Fupi ya Muziki wa Dansi

Muziki wa dansi au “*urban jazz*” ni muziki ambao ulipigwa katika kumbi za starehe na kwenye baa za Tanga, Dar es Salaam, Morogoro, Arusha, Moshi, na mahali penginepo katika nchi ya Tanzania (Askew, 2002). Inasemekana kuwa muziki wa dansi ni mwigo wa muziki wa *rumba* wa Kongo na *Sukus* ambao ndio ulichangia kuibuka kwa *rumba* (Suriano, 2011; Assen, 2012). Uchezaji wa dansi ulikuwa ni badala ya ngoma ambazo zilizotumika kuwaburudisha Watanzania kabla ya ujio wa ukoloni, kwani baada ya ukoloni kuja na baadaye watu kuanza kusoma elimu ya darasani, likaibuka tabaka la wasomi ambao ndio walipendelea muziki huu wa dansi wakiupambanisha na ngoma (Askew, 2002; Assen, 2012). Kwa hiyo, jambo hili halikuwa jipya hapa Tanzania kwa kuwa kila mahali katika bara la Afrika kulikuwa na mwingiliano wa tamaduni hasa kipengele cha burudani. Muziki wa dansi ulitawaliwa na midundo yenye asili ya *Cuba* na Kiafrika; na kwa haraka sana ikapokelewa na jamii isiyo ya wasomi (Askew, 2002). Mtindo huu mpya wa uchezaji wa *rumba* ya Kikongo, ulichanganyika na vionjo vya muziki wa kiasili na kigeni ukachangia kuunda kitu kipya ambacho ndiyo muziki wa dansi wa Kitanzania (Assen, 2012). Uchanganyaji huu wa vionjo ulijitokeza katika upigaji wa kinanda kwa mkono ambapo walibadilisha mfumo na kuanza kutumia gitaa la umeme (Askew, 2002; Assen, 2012). Gitaa hili la umeme ni kionjo au ruwaza ya Cabaret; na kulikuwa na ujuzi wa kupangilia sauti ambao waimbaji walijifunza katika kwaya za kanisani. Vitu vyote vilichangia kuibuka kwa muziki wa dansi wa Kitanzania (Askew, 2002; Assen, 2012).

Jambo tunaloliona katika maelezo ya wataalamu hawa ni mwamko walioupata wananchi wa kupenda muziki wa dansi na kuweka kando ngoma zao za asili. Mwamko huo ulianzia kwa wasomi na baadaye ukasambaa kwa wasio wasomi. Kufikia mwaka 1934, muziki wa dansi ukaendelea kupata umaarufu kutokana na kuungwa kwake mkono na watu mbalimbali katika mikoa ya Tanga, Dar es Salaam na kwingineko (Askew, 2002). Bendi ya *Morogoro Jazz* ilianzishwa mwaka 1944 ikiwa ndiyo ya kwanza kuanzishwa (Askew, 2002). Mbaraka Mwishehe alikuwa mpiga gitaa maarufu, mwimbaji na mtunzi wa miziki na akaibuka kuwa mtu maarufu sana na mwanamuziki aliyevuma katika nchi yote ya

Tanzania miaka ya 1950-1960. Nyota yake iliyokuwa inang'ara sana ikazimika ghafla alipokufa kwa ajali ya gari mwaka 1979 (Askew, 2002).

Bendi nyingine maarufu zilizokuwapo wakati huo ni *Cuban Marimba Band* (ambayo kiasili ilijulikana kama *La Paloma*) iliyoundwa mwaka 1948 ikifanya

kazi yake katika jiji la Dar es Salaam (Askew, 2002). *Jamhuri Jazz Band* ilikuwa ikifanya kazi zake katika mkoa wa Tanga na ilianzishwa mwaka 1955; *Atomic Jazz Band* ilikuwa inafanya kazi zake Tanga na ilianzishwa mwaka 1956 (Askew, 2002). Bendi nyingine ni *NUTA Jazz Band* (iliyokuwa inaratibiwa na *National Workers Union*) ilianzishwa mwaka 1965 ambayo iliendelea kufanya kazi zake ikijulikana kwa jina la *OTTU Jazz Band (Organisation of Tanzanian Trade Unions)* (Askew, 2002). Hii ni bendi kongwe katika nchi ya Tanzania (Askew, 2002). Hivyo, kulisikika sauti za muziki wa dansi kutoka katika bendi za *NUTA Jazz, Dar es Salaam Jazz, Morogoro Jazz, na Vijana Jazz* na zote hizi zilipingwa katika viunga vya maeneo mbalimbali ya jiji la Dar es Salaam lakini katika maeneo ya wazi, badala ya kumbi za starehe (Assen, 2012).

Historia hii ya muziki wa dansi ni muhimu kwa kuwa inatuwasha kufahamu maudhui na malengo yaliyokusudiwa. Mathalani, historia imetuwezesha kutambua ni lini hasa nyimbo husika zilitungwa na uhusiano wake na muktadha wa jamii ya wakati huo. Assen (2012) anaendelea kuelezea kuwa muziki hii ya kuhamasisha ukombozi ilitungwa mwishoni na siyo mwanzoni mwa uanzishwaji wa bendi husika. Kwa hiyo, kuzuka na kustawi kwa muziki wa dansi kuliambatana na vuguvugu la ukombozi.

Katika miaka hii ya vuguvugu la ukombozi kulikuwa na shauku kubwa sana ya kujitawala, hivyo, mawazo ya kupigania uhuru yalikuwa yakizunguka katika akili za wasomi wa Tanganyika huru (Sanga, 2010). Kwa jinsi hiyo, muziki wa dansi ndio ulikuwa fursa mojawapo ya kupenyeza ajenda za kisiasa kwa ajili ya Waafrika, wake kwa waume, watoke makuchani mwa wakoloni na 'kuthibitisha' usawa na uwezo wa kujitawala wao wenyewe kama ilivyo kwa Wazungu (Askew, 2002). Muziki wa dansi ulikuwa na mkakati maalumu wa kisiasa kwa ajili ya kupigania uhuru na kujitawala (Assen, 2012). Kama ilivyoelezwa na Sanga, Askew na Assen, mwamko huu ulichochea na kiwango cha umajumui wa Kiafrika ambao ulikuwa umechipuka miongoni mwa wananchi mbalimbali wakiwamo wanamuziki.

Katika muktadha halisi, wanaharakati wa kisiasa katika nchi za Zanzibar na Tanganyika walitumia fursa hiyo ya kuwahamasisha vijana ili wajiingize katika mambo ya siasa (Askew, 2002; Assen, 2012). Mfano ni mazungumzo kati ya Werner Graebner na Ally Sykes kama yanavyodondolewa na Suriano (2011) katika *Contestations over Muziki wa Dansi in Tanganyika, ca.1945-1961*. Suriano anazungumzia jinsi vijana wa Tanganyika walivyobadilisha matumizi ya muziki wa dansi na kuyafanya jukwaa la kujadili masuala ya kisiasa na kijamii. Anazungumzia Sykes kwamba alikuwa mwanachama mwanzilishi wa TANU na mwanamuziki maarufu wa Bendi ya *Merry Blackbirds Band* anayeelezea kwamba

walikuwa wanawaimbia “wapigania uhuru” hasahasa kwenye ukumbi wa Msimbazi hapa Dar es Salaam. Kulikuwa na misaada kwa ajili ya TANU, ANC na ZANU. Mara nyingi bendi zilitumbuiza na zikatumika kama geresha tu kwa ajili ya vikao vya TANU ambavyo wanachama wake walikutana katika vyumba vya nyuma wakati kulipokuwako na dansi. Bendi hiyo ikachangisha fedha kwa ajili ya kusaidia wapigania uhuru, kwa ajili ya nauli zao au kwa ajili ya kuchapisha vitini.

Hamasa hii ya kisiasa iliwapata vijana na kwa namna hiyo. Vuguvugu likazidi kushika kasi na kila mahali pakawa na mwamko fulani na mijadala ya kisiasa katika sehemu mbalimbali ikaibuka na hivyo kuchochea vikundi vya vijana kutunga nyimbo zinazohusiana na dhamira ya ukombozi.

Suala la kushamiri kwa dhamira ya ukombozi miongoni mwa wasanii wa muziki wa dansi pia linaendana na kushamiri kwa dhamira hii miongoni mwa waandishi wa kazi za kifasihi andishi. Hii ina maana kuwa waandishi wa fasihi andishi, hasa ushairi wa Kiswahili nao hawakubaki nyuma bali walitumia kalamu zao ili kuelezea hisia zao akiwamo Mwalimu Mwalimu Kihere, Ghulam Mabondo bin Mwinyimatano, Swalehe Kibwana, Mahmoud H. Hamdouny bin Khalfan, Issa Kitenge, Mathias Mnyampala (kazi za watunzi hawa hazikuweza kufahamika maana Askew aliwataja tu majina yao bila kazi zao walizotunga isipokuwa kwa Shaaban Robert ambaye anatajwa na kazi yake pia inatajwa.

Kwa mfano, Shaaban Robert alitunga shairi kwa ajili ya kuwahamasisha Watanganyika wenzake wajiunge na TAA kabla TANU haijazaliwa. Alitunga ubeti huu:

Tabu zilizo kali, wajibu kuelezwa
Ifahamu serikali, dola ya Kiingereza,
Waume wenye akili, na wake wanaowaza,
Kazi hii halali, kimya kinaangamiza
Chanzo: Askew (2002:14).

Kupitia nukuu hii tunapata fununu kuhusu aliyoyaandika Shaaban Robert akiwahamasisha Watanganyika wenzake wachukue hatua ili kukabiliana na taabu ambazo wanazipata. Shaaban Robert anawahimiza wanaume wenye akili na wanawake wanaowaza wasikae kimya, badala yake wafanye mapinduzi kwa kuwa ni jambo halali kwa mustakabali wao.

Kwa mujibu wa Askew (2000), wanawake pia walikuwa mstari wa mbele katika jambo hili la kuhamasishana ili kupigania ukombozi wa kisiasa. Wanawake hawa ni waimbaji wa nyimbo mbalimbali za wachezaji ngoma wakiwamo Moza Ali Suleiman wa Zanzibar, Mwashamu Yange wa Tabora, B. Pirira Athumani wa Tanga, na Bibi Titi Mohamed wa Dar es Salaam. Bibi Titi Mohamed alikuwa na kikundi chake cha wanawake cha ngoma kilichoitwa ‘Bomba’ (Askew, 2002). Bibi Titi Mohamed pekee aliweza kuwashawishi wanawake na hivyo wakaanza kujitokeza kwa wingi katika harakati hizi za kisiasa. Kazi ya Bibi Titi Mohamed

iliza matunda kwa kuwa wanawake walihamasika na kuwa mstari wa mbele wakimuunga mkono Mwl. Nyerere ili atimiwe azma ya kuleta uhuru.

3.0 Nadharia ya Utafiti na Misingi yake

Makala haya yameongozwa na misingi ya Nadharia ya Naratolojia. Hii ni nadharia inayoangalia usimulizi unafanywaje katika hadithi (Bal, 1997). Ni nadharia inayoona usimulizi katika kila tukio la kimaisha na kila tendo linalofanyika. Nadharia hii ina misingi mitatu ambayo ni usimulizi, hadithi, na ploti (Mahenge, 2019; Hubert, 2016; Fludernik, 2006; Herman na Vervaeck, 2005; Gennette, 1980).

Makala haya yatachanganua data yake kwa kutumia msingi mmoja ambao ni usimulizi. Lengo la kutumia msingi huu ni kubainisha anayesimulia anasimulia vipi na kwa nini anasimulia kwa namna hiyo na athari zinazojitokeza ili kuibua hisia za kiukombozi, kizalendo na kimapinduzi. Ili kufikia katika lengo hilo tutachunguza nafsi za usimulizi, yaani nafsi ya kwanza, pili, na tatu zinavyojitokeza katika miziki teule na kuibua maana inayowasilishwa, hasa kuibua hamasa ya ukombozi kwa hadhira. Matumizi ya nafsi hizi yana maana yake mahususi inayoibuliwa kwa kuwa inabainisha ni “nani” anayesema na “kwa nini” anasema hayo ayasemayo na vilevile “anayasemaje”.

Kwa kutumia nafsi ya kwanza katika kusimulia, inamaanisha msimulizi yuko ndani ya simulizi, anaunga mkono yanayosemwa na anakubaliana nayo (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Kwa maneno mengine msimulizi akitumia nafsi ya kwanza anamaanisha anayaunga mkono na wala hapingi yale yaliyosemwa. Katika uchambuzi wa data zetu tumebaini mambo ambayo mtunzi au msanii anayaunga mkono na kuyakubali.

Matumizi ya nafsi ya pili yanamaanisha msimulizi anamshirikisha msomaji ili naye atimize majukumu mbalimbali (Matt, 2003; Wiehardt, 2018; Mahenge, 2019). Pia, ni njia inayotumika kumaanisha mazungumzo au mawasiliano kati ya pande mbili, anakuwapo mzungumzaji na pia anakuwapo msikilizaji. Katika uchambuzi wetu tumekutana na kauli ambazo mtunzi au msanii anatumia nafsi ya pili na hii ni kwa yale mambo ambayo anataka kumshirikisha msomaji au msikilizaji ili achukue hatua stahiki dhidi ya mapambano ya kisiasa.

Matumizi ya nafsi ya tatu yanamaanisha msimulizi amejitenga na simulizi na hayaungi mkono yanayosemwa (Mahenge, 2019; Prudchenko, 2017). Katika uchambuzi wetu tumeona baadhi ya mambo ambayo msimulizi hayaungi mkono na hakubaliani nayo kwa jinsi yanavyotendeka, hivyo, ameyasimulia kwa kutumia nafsi ya tatu. Matumizi haya ya sauti za usimulizi siyo ya bahati mbaya bali msimulizi anapoyatumia kuna maana inayoibuliwa ikiwa ni kuyaunga mkono au kutaka ushirikishwaji au kuyapinga.

4.0 Mjadala na Matokeo ya Utafiti

Matokeo ya makala haya yanaonesha jinsi dhamira ya ukombozi wa kisiasa inavyojitokeza katika nyimbo mbalimbali, hasa kwa kutumia mbinu mbalimbali za kiusimulizi. Kupitia mbinu hizi za usimulizi, tumeweza kufahamu kama msimulizi anaunga mkono yanayosimuliwa, au anamshirikisha msomaji na msikilizaji au anayapinga yanayosimuliwa. Mjadala huu tumeugawa katika hoja tatu ambazo zinatokana na matumizi ya sauti za usimulizi.

4.1 Kuunga Mkono Hoja ya Ukombozi wa Kisiasa

Hoja ya kwanza ni msimulizi kuunga mkono yanayosimuliwa katika simulizi. Hoja hii inajibainisha kwa kupitia matumizi ya nafsi ya kwanza kama asemavyo msimulizi katika wimbo huu wa “Magaidi wa Msumbiji” kwamba: “tutapigana nao mpaka damu ya mwisho ooo” ikimaanisha kwamba na yeye ni sehemu ya simulizi (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Msimulizi ni mhusika ambaye anatushirikisha uzoefu wake na hivyo inaonesha yuko “hai” katika kusimulia hadithi (Mahenge, 2019). Kuwa hai na kutumia nafsi ya kwanza usimulizi unatueleza kuhusu msimulizi kuunga mkono yanayosimuliwa.

Kuongwa mkono kwa msimulizi tunakuona pia kupitia wimbo wa “Kuvamiwa kwa Guinea”, msimulizi anaunga mkono yanayosimuliwa kwa kutumia nafsi ya kwanza pale anaposema: “Afrika natuwe macho...” ikimaanisha na yeye ni sehemu ya simulizi na kwa hiyo anatimiza majukumu fulani katika hadithi (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Hii inamaanisha kuwa yuko hai katika kusimulia na anakubaliana na kinachoendelea, na anaunga mkono yale yanayosemwa (Tendler, 2012; Mahenge, 2019); na hivyo, anataka hatua zichukuliwe na yeye alikuwa ni sehemu ya utekelezaji huo.

Kupitia wimbo wa “Afrika Tuko Tayari Kufa” tunaona dhamira ya ukombozi wa kisiasa ikijadiiwa kwa kutumia nafsi mbalimbali za usimulizi. Wimbo huu unahusisha ukombozi wa nchi mbalimbali za Kiafrika ambazo zinaahidi kushirikiana bega kwa bega ili kulikomboa bara lote la Afrika. Ni maneno ya matumaini ambayo yanaahidiwa na nchi za Kenya, Kongo Kinshasa, Kongo Brazavile, Gaboni, Tanzania, Ethiopia, Sudani, Zambia, Somali, Guinea, Ghana na Mali ambazo ziko tayari kufa ilimradi Afrika nzima iwe huru. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia, tunaona msimulizi akitumia nafsi ya kwanza ya usimulizi anaposema: “Afrika tuko tayari kufa kuliko kuonewa”, ikimaanisha kuwa na yeye ni sehemu ya simulizi kwamba na yeye anatimiza majukumu katika hadithi hii inayosimuliwa. Kitendo cha kutumia nafsi ya kwanza katika kusimulia ni kuonesha kuunga mkono yale yasemwayo (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019) na hivyo kukubaliana na hoja husika inayozungumziwa. Kwa kutumia nafsi ya kwanza, msimulizi yuko “hai” katika simulizi na hii inamaanisha “hajajitenga” (Mahenge, 2019).

Kuongwa mkono kwa dhamira ya ukombozi wa kisiasa kunajitokeza katika wimbo wa “Mobutu Baba Kongo” kwa kuwa msimulizi anatumia nafsi ya kwanza anaposema: *twatoa pongezi...* ikimaanisha ni “sisi” tunawapongeza wenzetu kwa

hatua waliyofikia, hapa msimulizi anaunga mkono jambo linalosimuliwa. Anaunga mkono na yeye ni sehemu ya simulizi (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019); hajajitenga bali anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni pongezi kwa kujitawala kwa wananchi wa nchi ya Kongo (Zaire). Kupitia wimbo wa Afrika, tunaona pia msimulizi akiunga mkono hoja ya ukombozi wa kisiasa kwa kutumia nafsi ya kwanza anaposimulia kuwa: “tuokoe ndugu zetu wanaoteseka...” “ikimaanisha ni “sisi” tunashiriki katika harakati mbalimbali za kuwaokoa wenzetu ambao wanateseka na kwa kusimulia kwa nafsi ya kwanza inamaanisha kuwa msimulizi anaunga mkono jambo linalosimuliwa kuwa naye ni sehemu ya simulizi (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019) hajajitenga bali anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni kuhimiza watu kujitoa mhanga ili kuwasaidia ndugu zetu ambao bado wanakandamizwa katika nchi mbalimbali za bara la Afrika.

Dhamira ya ukombozi wa kisiasa inajitokeza katika wimbo uitwao “Waafrika Tushirikiane” unaohusu nchi mbalimbali za Kiafrika ambazo bado zilikuwa zinaendelea kuteswa na wakoloni wa Kireno na Kiingereza. Nchi hizo ni Angola, Rhodesia ambayo ni Zimbabwe kwa sasa na Afrika ya Kusini. Katika nchi hizo, Waafrika walikuwa wanaendelea kuteswa na wakoloni hao na hivyo ukatolewa wito kwa nchi zote za Kiafrika kushirikiana ili kumng’oa mkoloni katika maeneo hayo. Msimulizi anatumia nafsi ya kwanza anaposema: “Afrika tushirikiane...” ikimaanisha ni “sisi” tunahimizwa kushiriki katika harakati mbalimbali za kuwaokoa wenzetu ambao wanateseka katika sehemu mbalimbali za Bara la Afrika kwa kutumikishwa na makaburu na wakoloni mbalimbali katika Bara la Afrika. Msimulizi akisimulia kwa nafsi ya kwanza inamaanisha msimulizi anaunga mkono jambo linalosimuliwa (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Anaunga mkono na yeye ni sehemu ya simulizi; hajajitenga na anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni kuhimiza watu kujitoa mhanga ili kuwasaidia ndugu zetu ambao bado wanakandamizwa katika nchi mbalimbali za bara la Afrika. Msimulizi anaamini katika umoja na mshikamano kwa sababu kidole kimoja hakivunji chawa bali umoja ni nguvu. Pia, anatumia nafsi ya pili anapomhusisha Mwenyezi Mungu na kumtaka awawezeshe ili wapate nguvu anaposema: “Utupe nguvu...”

Kupitia wimbo wa “Kenyaatta”, msimulizi anawasilisha dhamira ya ukombozi wa kisiasa wa nchi ya Kenya akizungumzia mateso aliyoyapata Kenya alipofungwa gereza kutokana na harakati zake za kuikomboa nchi ya Kenya dhidi ya mkoloni wa Kiingereza. Msimulizi anatumia nafsi ya kwanza anaposema “inatukumbusha mambo mengi...” akimaanisha ni “sisi” tunashiriki katika kumbukumbu ya harakati mbalimbali za kujikomboa (Wakenya kupitia Baba yao wa Taifa Mzee Kenya). Msimulizi akitumia nafsi ya kwanza inamaanisha anaunga mkono jambo linalosimuliwa, naye ni sehemu ya simulizi (Coles, 2018). Hii inamaanisha hajajitenga bali anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni kumpongeza Mzee Kenya kwa kujitoa mhanga ili kuhimiza azma ya kujikomboa kutoka katika makucha ya mkoloni. Vilevile, msimulizi anatumia nafsi ya kwanza anaposema “tuokoe ndugu zetu wanaoteseka...” ikimaanisha ni “sisi” tunashiriki

katika harakati mbalimbali za kuwaokoa wenzetu ambao wanateseka na kwa kusimulia kwa nafsi ya kwanza. Hii inamaanisha kuwa msimulizi anaunga mkono jambo linalosimuliwa (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Anaunga mkono kuwa na yeye ni sehemu ya simulizi; hajajitenga bali anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni kuhimiza watu kujitoa mhanga ili kuwasaidia ndugu zetu ambao bado wanakandamizwa katika nchi mbalimbali za bara la Afrika.

Kupitia wimbo wa “Lumumba” tunaona msimulizi anaunga mkono hoja ya ukombozi wa kisiasa kwa kuwa anatumia nafsi ya kwanza kusimulia hadithi yake anaposema “tujihadhari na wenye tamaa...” ikimaanisha ni “sisi” tunashiriki katika harakati mbalimbali za kuwaokoa wenzetu ambao wanateseka na ukandamizwaji mbalimbali katika nchi zao na kitu muhimu ni kujihadhari na watu wenye tamaa. Kwa msimulizi kusimulia kwa nafsi ya kwanza inamaanisha kwamba anaunga mkono jambo linalosimuliwa (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Msimulizi anaunga mkono kuwa na yeye ni sehemu ya simulizi; hajajitenga na anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni kuhimiza watu kujitoa mhanga na kutunza siri ili kujiepusha na masuala ya tamaa ambayo madhara yake ni pamoja na usaliti.

Pia, msimulizi anaunga mkono juhudi zinazofanywa kwa kuwa ametumia nafsi ya kwanza katika wimbo huu wa “Afrika Iwe Huru” akisema “...Afrika sasa tumechoka na hawa makaburu...” ikimaanisha ni “sisi” tunashiriki katika mapambano dhidi ya makaburu ili watokomezwe kabisa kwa kuwa tumechoshwa na vitendo vyao vya kikatili kwa ndugu zetu. Kwa msimulizi kusimulia kwa nafsi ya kwanza inamaanisha msimulizi anaunga mkono jambo linalosimuliwa (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Anaunga mkono kuwa na yeye ni sehemu ya simulizi; hajajitenga na anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni kutokomeza makaburu wa Afrika Kusini na kuiacha nchi hiyo iwe huru. Kupitia kauli mbalimbali za viongozi wa nchi za Kiafrika kunatupatia wito wa kuwatimua wakoloni mbalimbali kama makaburu na Wareno ili waache rasilimali zetu na warudi kwao.

Kuunga mkono hoja ya ukombozi wa kisiasa tunakuona kupitia wimbo wa “Afrika” na inahusisha nchi za Kiafrika ambazo bado zinakaliwa na wakoloni na kuendeleza uonevu dhidi ya wazawa. Waimbaji wanawahimiza Waafrika kuendelea kuwa wamoja na kupigana na maadui, kwa kuwa adui wa nchi moja ya Kiafrika ni adui wa nchi zote za Kiafrika. Huu ni ukombozi dhidi ya ukoloni mkongwe uliokuwa unaendelea katika nchi mbalimbali katika Bara la Afrika. Msimulizi anatumia nafsi ya kwanza akisema “...Ni lazima tulikomboe bara letu la Afrika, lazima Waafrika wote tuwe na nia moja ya kuwakomboa wenzetu...” ikimaanisha kuwa ni “sisi” tunaotakiwa “tulikomboe” bara letu dhidi ya manyang’au waliolivamia. Msimulizi anataka tushiriki katika mapambano ili makaburu watokomezwa kabisa. Kwa msimulizi kusimulia kwa nafsi ya kwanza inamaanisha msimulizi anaunga mkono jambo linalosimuliwa (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Anaunga mkono kwamba na yeye ni sehemu ya simulizi;

hajajitenga na anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni harakati za mapambano dhidi ya ukandamizaji wa wakoloni.

Kupitia wimbo wa “Nelson Mandela” ambao unazungumzia dhamira ya ukombozi wa kisiasa wa nchi ya Afrika ya Kusini na kuachiliwa huru kwa mfungwa Nelson Mandela, tunamwona msimulizi akiunga mkono mambo hayo. Nelson Mandela alifungwa bila kosa lolote na ilikuwa ni kutokana na vuguvugu la kudai haki katika nchi yake ya Afrika ya Kusini. Viongozi mbalimbali katika bara la Afrika waliungana kupiga kelele ili dunia yote isikie na kusaidia kuachiliwa kwa Nelson Mandela aliyekuwa akishikiliwa gerezani huko Afrika ya Kusini. Kwa kutumia nafsi ya kwanza ya usimulizi, msimulizi anatueleza katika mshororo wa pili kutoka mwisho kwamba “From now we say” ambapo kwa Kiswahili tunatafsiri “...sasa tunasema...” kauli inayomaanisha kuwa msimulizi ni sehemu ya simulio. Yeye ni mhusika katika hadithi na anatimiza majukumu mbalimbali. Kwa kutumia nafsi ya kwanza ya usimulizi inamaanisha kwamba msimulizi anakubaliana na yanayosimuliwa na anayaunga mkono (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Hii inamaanisha kwamba yuko “karibu” na simulizi na yuko “hai” katika dhima ya kusimulia.

Kuunga mkono hoja ya ukombozi wa kisiasa tunakuona kupitia wimbo uitwao “*Africa Revolution*” msimulizi anaibua dhamira ya ukombozi wa kisiasa kuhusu nchi za Afrika ya Kusini, Msumbiji, Angola, na Guinea Bissau ambazo zilitawaliwa na wakoloni mbalimbali kama vile: Wareno, Wadachi, Waingereza na Wafaransa. Wakoloni hawa waliwaua wazalendo kama vile Samora Machel na Patrice Lumumba ambao walikuwa mstari wa mbele katika mapambano dhidi ya ukoloni mkongwe uliokuwapo katika nchi zao. Katika wimbo huu tunaona waimbaji wakisisitiza kuhusu matamko mbalimbali yaliyotolewa na viongozi wetu wa Kiafrika ili kutiana moyo na kuendeleza mapinduzi. Viongozi hao ni pamoja na: Nyerere, Mobutu Seseseko na Keneth Kaunda. Msimulizi anatumia nafsi ya kwanza anaposema “Oyeee Mabutu oyeee tunaomba kwa Mungu tuunde shirikisho ...” ikimaanisha ni “sisi” tunashiriki katika maombi kwa Mola ili awezeshe uundwaji wa shirikisho la Afrika. Kwa msimulizi kusimulia kwa nafsi ya kwanza inamaanisha msimulizi anaunga mkono jambo linalosimuliwa (Surber, 2018; Coles, 2018; Mahenge, 2019). Anaunga mkono kuwa na yeye ni sehemu ya simulizi; hajajitenga na anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni kuanzisha shirikisho la umoja wa nchi za Kiafrika. Kupitia kauli mbalimbali za viongozi wa nchi za Kiafrika tupata wito wa kuanzisha shirikisho hilo kama vile Nyerere anavyosema: “*It Can Be Done Play Your Part*”, kwa hiyo, Nyerere anaona yote yanawezekana ila kinachotakiwa ni kila mtu kutimiza wajibu wake. Kaunda naye anasema: “*One Zambia One Nation*” yeye anaona umoja ni nguvu na utengano ni udhaifu; wakati Mobutu Seseseko anasema: “*Wazamanga Moto na Moto Apongisa*”. Kauli hii inamaanisha kuhimiza masuala ya umoja na mshikamano ili kutimiza ndoto ya kuunganisha nchi mbalimbali za Kiafrika na hatimaye kupata shirikisho lililotilia mkazo umoja na uzalendo.

4.2 Kumshirikisha Hadhira katika Simulizi ya Ukombozi wa Kisiasa

Hoja ya pili ambayo tunajadili ni kumshirikisha msomaji na msikilizaji ili wachukue hatua fulani katika kukamilisha simulizi. Katika wimbo huu wa “Magaidi wa Msumbiji”, msimulizi anasema: “unamnyoa Mreno wa Angola” ikimaanisha msimulizi anaongea na hadhira ya wasomaji na wasikilizaji na kuishirikisha katika kusimulia hadithi. Matumizi ya nafsi ya pili yanamaanisha msimulizi yuko karibu na hivyo yuko “hai” katika kusimulia na anamshirikisha msomaji ili washirikiane kusimulia (Matt, 2003; Wiehardt, 2018; Mahenge, 2019).

Kupitia wimbo wa “Waafrika Tushirikiane” tunamwona msimulizi akimshirikisha msomaji na msikilizaji ili wachukue hatua katika kusimulia hadithi hii ya ukombozi wa kisiasa. Ushirikishwaji huu unatokana na matumizi ya nafsi ya pili ambayo inatueleza kuhusu ushirikishwaji wa msomaji kwenye simulizi hii. Msimulizi anamshirikisha msomaji ili atimize majukumu mbalimbali (Matt, 2003; Wiehardt, 2018; Mahenge, 2019). Kwa mantiki hiyo, msimulizi katika muktadha huu yuko “hai” kwa kuwa na yeye anashiriki majukumu kadha wa kadha akisaidiana na msomaji. Hii ni mbinu inayotumika kama kunakuwa na mazungumzo au majadiliano kama tunavyomwona msimulizi akifanya mazungumzo na Mola wake ili amtie nguvu aweze kuendelea na mapambano hadi mwisho wake.

4.3 Kutokuunga Mkono Hoja ya Ukombozi wa Kisiasa

Hoja ya tatu ni kutokuungwa mkono kwa yale yanayosimuliwa katika simulizi. Kupitia wimbo wa FRELIMO unaohusu nchi ya Msumbiji ambayo ilitawaliwa na wakoloni wa Kireno, ikionesha wazalendo walioongoza mapambano hayo ni pamoja na Samora Machel na Joachim Chisano ambao walikuwa mstari wa mbele katika mapigano dhidi ya ukoloni mkongwe uliokuwapo Kongo. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi anatumia nafsi ya tatu ili kusimulia hadithi yake ambayo iko katika kibwagizo “mumeweza kujipatia madaraka ya ndani”. Hii inamaanisha kuwa, msimulizi yuko nje ya simulizi, anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Msimulizi amejitenga na kwa hiyo yanayozungumziwa hakubaliani nayo na hayaungi mkono. Kwa maana nyingine, msimulizi hayuko hai yaani katika kusimulia (Tendler, 2012; Boyd, 2018; Bonn, 2018). Jambo hili linamaanisha amejitenga na mambo yanayosemwa na kwa hiyo hayaungi mkono (Mahenge, 2019). Hii ni kwa kuwa yeye amekaa pembeni anawapongeza wazalendo kwa hatua walizozifanya hadi kumfukuza Mreno na hivyo kuipata nchi yao ya Msumbiji.

Hoja hii ya kutokuunga mkono yanayosimuliwa na msimulizi tunayaona pia kupitia wimbo wa *Magaidi wa Msumbiji* dhamira ya ukombozi wa kisiasa inajitokeza kuhusu nchi ya Msumbiji ambayo ilitawaliwa na koloni wa Kireno. Wakoloni hawa waliwaua wazalendo kama vile Samora Machel ambao walikuwa mstari wa mbele katika mapambano dhidi ya ukoloni mkongwe uliokuwapo nchini mwao. Katika muziki huu tunaona waimbaji wakisisitiza kuwa wembe ni ullele utakaotumika kuwanyoa Wareno kama makaburu walivyonyolewa katika nchi ya Afrika ya Kusini. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi

akitumia nafsi ya tatu ya usimulizi anaposema “Magaidi wa Msumbiji ni lazima watambue kwa unyama wao na ushenzi...”. Katika nukuu hii anawazungumzia magaidi wa Msumbiji ambao walitenda vitendo viovu ambavyo vinatakiwa vikemewe. Kwa kutumia nafsi ya tatu msimulizi anamaanisha yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji na hivyo haungi mkono yanayosimuliwa (Tendler, 2012; Prudchenko, 2017; Bonn, 2018; Boyd, 2018; Tendler, 2012; Mahenge, 2019).

Wimbo mwingine ni “Matamko ya Viongozi Wetu” ambao unazungumzia dhamira ya ukombozi wa kisiasa kuhusu nchi za Zambia, Tanzania, Zaire na Kenya ambazo viongozi wake walitoa matamko mbalimbali yaliyosaidia kuchochea maendeleo katika nchi zao. Msimulizi anatumia nafsi ya tatu ili kusimulia hadithi yake akitueleza matamko mbalimbali ambayo yalifanywa na viongozi mbalimbali wa Kiafrika kutoka Tanzania, Kenya, Zambia na Zaire. Matumizi ya nafsi ya tatu yanamaanisha msimulizi yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Yeye amejitenga, na kwa maana nyingine hayuko hai, dhima yake ni “si hai” katika kusimulia (Tendler, 2012; Bonn, 2018; Boyd, 2018; Mahenge, 2019). Jambo hili linamaanisha amejitenga na mambo yanayosemwa na kwa hiyo hayaungi mkono kwa kuwa yeye amekaa pembeni na hivyo anawahimiza ili waendeleze mapambano hadi Afrika nzima iwe huru. Dhamira ya ukombozi wa kisiasa inajitokeza pia katika wimbo wa “Kuvamiwa kwa Guinea” unaohusu nchi ya Guinea ambayo ilitawaliwa na wakoloni wa Kireno. Wakoloni hawa waliivamia kijeshi nchi hii na kutaka kumpindua Rais Sekutere. Tabia ya wakoloni wowote wale ilikuwa ni kuwaua viongozi ambao wako mstari wa mbele ili kuivamia na kuitawala nchi husika. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi akitumia nafsi tatu pale anaposema “Mola kawalaani...”. Katika nukuu hii anawazungumzia magaidi wa Guinea ambao walitenda vitendo viovu vya kuvamia nchi hiyo na kupuindua serikali iliyokuwapo madarakani. Kwa kutumia nafsi ya tatu, msimulizi inamaanisha yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Yeye amejitenga na kwa maana nyingine hayuko hai yaani ni “si hai” katika kusimulia (Tendler, 2012; Bonn, 2018; Boyd, 2018; Mahenge, 2019) na hayaungi mkono yanayosimuliwa kuhusu Wareno ambao walifanya mapinduzi hayo katika nchi ya Guinea.

Dhamira ya ukombozi wa kisiasa pia inajitokeza katika wimbo huu wa “Mobutu Baba Kongo” ni kuhusu nchi ya Kongo ambayo ilitawaliwa na wakoloni wa Kireno. Wakoloni hawa waliwaua wazalendo mbalimbali wa nchi ya Kongo na hatimaye chini ya uongozi wa Mobutu Seseseko, Wareno walifukuzwa na kuondoka nchini Kongo. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi akitumia nafsi zote tatu za usimulizi kama ifuatavyo: “kaokoa serikali nzima...”. Katika nukuu hii msimulizi anatumia nafsi ya tatu anapomzungumzia Rais Mobutu Seseseko alivyoamua kusimama kidete na kuhakikisha watu wa nchi yake wanafanya uchaguzi na hatimaye kumchagua Rais wanayemtaka. Kwa kutumia nafsi ya tatu ya msimulizi anamaanisha yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017). Yeye amejitenga na kwa maana nyingine hayuko

hai yaani na hivyo dhima yake “si hai” katika kusimulia (Tendler, 2012; Boyd, 2018; Bonn, 2018; Mahenge, 2019). Jambo hili linamaanisha kuwa amejitenga na mambo yanayosemwa, hayaungi mkono kwa kuwa yeye amekaa pembeni na anawazungumia Wakongo kwa kitendo chao cha kupiga kura na kumchagua Rais wao.

Katika wimbo wa “Afrika” tunaona dhamira ya ukombozi wa kisiasa inavyojitokeza ikihusisha nchi mbalimbali za Kiafrika ambazo bado zilikuwa zinaendelea kuteswa na wakoloni wa Kireno na Kiingereza. Nchi hizo ni Angola, Guinea, Msumbiji na Rhodesia ambayo ni Zimbabwe (kwa sasa). Katika nchi hizo, Waafrika walikuwa wanaendelea kuteswa na wakoloni hao na hivyo ukatolewa wito kwa nchi zote za Kiafrika kushirikiana ili kumng’oa mkoloni katika maeneo hayo. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi akitumia nafsi ya tatu ya usimulizi anaposema “lakini mkoloni alitugawa...”. Katika nukuu hii anawazungumzia Rais Mobutu Seseseko alivyoamua kusimama kidete na kuhakikisha watu wa nchi yake wanafanya uchaguzi na hatimaye kumchagua rais wanayemtaka. Kwa kutumia nafsi ya tatu ya msimulizi anamaanisha yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Yeye amejitenga na kwa maana nyingine hayuko hai, yaani dhima yake “si hai” katika kusimulia (Tendler, 2012; Bonn, 2018; Boyd, 2018; Mahenge, 2019). Jambo hili linamaanisha amejitenga na mambo yanayosemwa hayaungi mkono kwa kuwa yeye amekaa pembeni na anawazungumia Wakongo kwa kitendo chao cha kupiga kura na kumchagua rais wao.

Kutokuunga mkono kwa hoja ya ukombozi wa kisiasa tunakuona kupitia wimbo wa “Kenyatta” ambapo msimulizi anatumia nafsi ya tatu anaposema “Mateso aliyoyapata Kenyatta...”. Katika nukuu hii Rais Kenyatta wa Kenya ambaye alipata mateso makubwa kwa ajili ya kutafuta uhuru wa nchi yake ambao ulikuwa umepokwa/umeporwa na wakoloni. Kwa kutumia nafsi ya tatu ya msimulizi anamaanisha yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Yeye amejitenga na kwa maana nyingine hayuko hai yaani dhima yake “si hai” katika kusimulia (Tendler; Bonn, 2018; Boyd, 2018; Mahenge, 2019). Jambo hili linamaanisha kuwa amejitenga na mambo yanayosemwa na kwa hiyo hayaungi mkono kwa kuwa yeye amekaa pembeni na kuamua kutoa pongezi kwa kiongozi huyo.

Dhamira ya ukombozi wa kisiasa inajitokeza pia katika wimbo uitwao “Lumumba” ukiihusisha nchi ya Kongo ambayo wakoloni wa Kireno waliivamia na kumuua Patrice Lumumba. Patrice Lumumba alikuwa ni mzalendo na mpigania uhuru wa nchi ya Kongo lakini wakoloni walikatiza uhai wake. Waimbaji wanamshauri Rais Mobutu Seseseko ili ainyooshe nchi ya Kongo ipate kutulia na kusonga mbele baada ya kifo cha Lumumba. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi akitumia nafsi ya tatu ya usimulizi ambazo ni nafsi ya tatu anaposema “mlaze mahala pema Bwana Lumumba...”. Katika nukuu hii anamzungumzia Mwenyezi Mungu ili ampokee Lumumba kwenye makao yake ya milele na kumpumzisha. Kwa kutumia nafsi ya tatu ya msimulizi anamaanisha yuko nje ya

simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Yeye amejitenga na kwa maana nyingine hayuko hai yaani dhima yake “si hai” katika kusimulia (Tendler, 2012; Boyd, 2018; Bonn, 2018; Mahenge, 2019). Jambo hili linamaanisha amejitenga na mambo yanayosemwa hayaungi mkono kwa kuwa yeye amekaa pembeni na anajaribu kumshawishi Mola ili amlaze mahala pema peponi mpiganaji Lumumba.

Dhamira ya ukombozi wa kisiasa inajitokeza katika wimbo unaoitwa “Afrika Iwe Huru” ambao unahusu nchi za Msumbiji, Afrika ya Kusini, Angola, na Zimbabwe ambazo zilitawaliwa na wakoloni wa Kireno, Kidachi na Kiingereza. Wakoloni hawa waliwaua wazalendo katika nchi hizo ili kudhoofisha mapambano. Katika wimbo huu, wanamuziki wanahimiza mapambano ya silaha ili kuhakikisha wakoloni wanakimbia na kuliacha bara la Afrika likiwa huru. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi akitumia nafsi ya tatu ya usimulizi ambazo anaposema “wakoloni waondoke kwa silaha...”. Katika nukuu hii anamzungumzia haja ya wakoloni kuondoka katika nchi za Kiafrika kwa kutumia nguvu kwa sababu kwa hiari hawataondoka kamwe. Msimulizi akitumia nafsi ya tatu ya msimulizi anamaanisha yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Yeye amejitenga na kwa maana nyingine hayuko hai yaani dhima yake “si hai” katika kusimulia (Tendler, 2012; Bonn, 2018; Boyd, 2018; Mahenge, 2019). Jambo hili linamaanisha amejitenga na mambo yanayosemwa hayaungi mkono kwa kuwa yeye amekaa pembeni na anajaribu kuwashawishi wapigania uhuru ili waongeze mapambano na hatimaye mkoloni afungashe virago vyake na kurudi kwao.

Kupitia wimbo uitwao “Kifo cha Samora” msimulizi anaibua dhamira ya ukombozi wa kisiasa inayojitokeza kuhusu nchi ya Kongo dhidi ya wakoloni wa Kireno. Wakoloni hawa waliwaua wazalendo kama vile Eduardo Mondlane, Samora Machel na Patrice Lumumba ambao walikuwa mstari wa mbele katika mapambano dhidi ya ukoloni mkongwe uliokuwapo katika nchi zao. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi akitumia nafsi ya tatu ya usimulizi pale anaposema “mashujaa waliokufa kwa ajili ya ukombozi...”. Katika nukuu hii msimulizi anawazungumzia mashujaa waliokufa katika harakati za ukombozi na kuhamasisha wananchi ili waendeleze mapigano, jambo ambalo yeye analisimulia akiwa ni mtazamaji. Msimulizi akitumia nafsi ya tatu ya msimulizi anamaanisha yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Yeye amejitenga na kwa maana nyingine hayuko hai, yaani dhima yake “si hai” katika kusimulia (Tendler, 2012; Bonn, 2018; Boyd, 2018; Mahenge, 2019). Jambo hili linamaanisha amejitenga na mambo yanayosemwa hayaungi mkono kwa kuwa yeye amekaa pembeni na anajaribu kuwashawishi wapigania uhuru ili waongeze mapambano kwa kuwa kitendo alichokifanya mkoloni siyo kizuri – cha kuwaua wapigania uhuru mbalimbali kama vile Eduardo Mondlane na Samora Masheli.

Vilevile, dhamira ya ukombozi wa kisiasa inajitokeza katika wimbo unaoitwa “Nelson Mandela” unaomhusu mpambanaji na mpigania uhuru Nelson Mandela

ambaye ni raia wa nchi ya Afrika ya Kusini, ambaye alifungwa na wakoloni kutokana na harakati zake za kisiasa za kupinga ukoloni wa makaburu. Viongozi mbalimbali katika bara la Afrika waliungana mkono na kupiga kelele ili dunia yote isikie na kusaidia kuachiliwa kwa Nelson Mandela aliyekuwa akishikiliwa gereza huko Afrika ya Kusini. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi akitumia nafsi ya tatu ya usimulizi anaposema “afunguliwe bila masharti yoyote...”. Katika nukuu hii msimulizi anamzungumzia shujaa Nelson Mandela ambaye makaburu walimfunga kifungoni kutokana na harakati zake za kupigania uhuru wa Afrika ya Kusini. Msimulizi akitumia nafsi ya tatu ya msimulizi anamaanisha yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Yeye amejitenga na kwa maana nyingine hayuko hai yaani dhima yake “si hai” katika kusimulia (Mahenge, 2019; Boyd, 2018; Bonn, 2018; Tandler, 2012). Jambo hili linamaanisha amejitenga na mambo yanayosemwa hayaungi mkono kwa kuwa yeye amekaa pembeni na anajaribu kushawishi mamlaka zinazomshikilia Mandela zimwachie.

Dhamira ya ukombozi wa kisiasa inayojitokeza katika wimbo wa “FRELIMO” unahusu nchi ya Msumbiji ambayo ilikaliwa na wakoloni wa Kireno. Waimbaji wanahimiza mapambano ya silaha ili kuhakikisha wakoloni wanaondoka Msumbiji na kurudi makwao. Katika ubeti wa mwisho, waimbaji wanasisitiza kuwa wakoloni wachinjwe ili kuwakomesha na kuwafanya waondoke Msumbiji ambayo ni simulizi inayotolewa kwa kutumia nafsi ya tatu. Matumizi ya nafsi ya tatu yanathibitishwa na mshororo usemao “poleni mashujaa wa FRELIMO kwa taabu za vita mlizozipata...” Kwa kutumia nafsi ya tatu inamaanisha msimulizi “hayuko” hai katika kusimulia na hivyo yuko “mbali” na simulizi. Hii inamaanisha kuwa msimulizi amejitenga na simulizi na hakubaliani na yanayosemwa au hayaungi mkono kwa hiyo yeye amebakia kuwa mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019).

Kupitia wimbo wa “Mauaji ya Soweto” dhamira ya ukombozi wa kisiasa inajitokeza ikihusu nchi ya Afrika ya Kusini na mauaji ya wanafunzi wa Soweto. Waimbaji wanalaani vikali mauaji hayo ya watu wasio na hatia, ambao walikuwa wanadai haki yao ya kujitawala. Waafrika walichoshwa na ukandamizaji na uonevu wa makaburu uliokuwa unaendelea katika nchi ya Afrika ya Kusini, na hivyo wakaamua kudai uhuru. Kwa kutumia Nadharia ya Naratolojia tunaona msimulizi akitumia nafsi ya tatu usimulizi hasa pale anaposema: Yaliyofanywa Shakavile na sasa Soweto”. Katika nukuu hii anazungumzia kuhusu mauaji yaliyofanyika Soweto na Shakaville kwamba yalaaniwe kwa kuwa ni kitendo kiovu ambacho hakifai kuendelea. Kwa kutumia nafsi ya tatu ya msimulizi anamaanisha yuko nje ya simulizi anaitazama kama mtazamaji (Prudchenko, 2017; Mahenge, 2019). Yeye amejitenga na kwa maana nyingine hayuko hai yaani dhima yake “si hai” katika kusimulia (Tandler, 2012; Bonn, 2018; Boyd, 2018; Mahenge, 2019). Jambo hili linamaanisha kuwa amejitenga na mambo yanayosemwa hayaungi mkono kwa kuwa yeye amekaa pembeni na hataki kujaribu kujihusisha. Vilevile, msimulizi anatumia nafsi ya kwanza anaposema “Walotendewa ndugu zetu ...” ikimaanisha kuna mambo maovu ambayo watu fulani (labda makaburu au

wakoloni) waliwatendea ndugu “zetu” sisi na hivyo inatubidi tushikamane ili kuwasaidia ndugu “zetu”. Kwa msimulizi kusimulia kwa nafsi ya kwanza ‘zetu’ inamaanisha msimulizi anaunga mkono jambo linalosimuliwa (Surber, 2018; Coles, 2018, Mahenge, 2010). Anaunga mkono kuwa na yeye ni sehemu ya simulizi; hajajitenga na anakubaliana na yale yanayosimuliwa ambayo ni kuhimiza watu kujitoa muhanga ili kuwasaidia ndugu zetu ambao bado wanaonewa katika nchi mbalimbali za Kusini mwa Jangwa la Sahara ambako mkoloni alivamia na hakuwa tayari kufungasha virago na kurudi kwao kwa hiari.

5.0 Hitimisho

Katika makala haya, dhamira ya ukombozi wa kisiasa imechambuliwa kwa kina ikionesha namna matumizi ya sauti za usimulizi yanavyoibua maana katika kila wimbo. Matumizi haya yamepishana kwa namna yalivyojitokeza kwa kuwa nafsi ya pili imejitokeza kwa uchache sana ikifuatiwa na nafsi ya kwanza; jambo ambalo ni tofauti na matumizi ya nafsi ya tatu. Hili linatueleza nini? Tunaweza kusema kwamba wasimulizi katika nyimbo za dansi zinazohusu ukombozi wa kisiasa hawataki kujihusisha na mambo ya kisiasa ambayo wanayajadili katika simulizi zao na badala yake wanapendelea kuwa watazamaji na siyo watendaji.

Kwa msimulizi kutumia nafsi ya kwanza kusimulia jambo inamaanisha anaunga mkono yanayosemwa; lakini akiwa haungi mkono anasimulia kwa nafsi ya tatu; na akitaka kumshirikisha msomaji au msikilizaji katika usimulizi basi anatumia nafsi ya pili ili kusimulia. Matumizi haya ya nafsi za usimulizi yanaibua athari mbalimbali kwa wasomaji au wasikilizaji wa nyimbo hizo kwa kuwa kwenye baadhi ya nyimbo hadhira itajiweka mbali na simulizi lakini kwa baadhi ya nyimbo itahamasika na kutaka kuchukua hatua za kimapinduzi na kizalendo kwa kuwa matumizi ya nafsi ya kwanza au ya pili yametumika.

Matumizi ya nafsi ya pili yanamaanisha msimulizi anataka kumshirikisha msomaji katika kusimulia na katika matumizi haya msimulizi anahimiza ushirikishwaji wa hadhira (msomaji au msikilizaji) ili naye achukue hatua katika kupigania haki ya kujitawala kwa wananchi wa nchi husika. Matumizi ya hizi nafsi mbili yanaivuta hadhira karibu zaidi na simulizi na kujiona na yeye ni sehemu katika simulizi hiyo. Athari hizo zinaibuliwa na kuchochea hisia za msikilizaji au msomaji wa wimbo husika na hivyo kuamsha ari ya uanamapinduzi au uzalendo.

Matumizi ya nafsi ya tatu yanaonesha msimulizi hayaungi mkono yanayosemwa na hivyo yeye ni mtazamaji na siyo mtendaji. Katika matumizi haya ya nafsi ya tatu tunaona athari inayoibuliwa na msimulizi ni kutojihusisha moja kwa moja na yanayoamuliwa na badala yake anahimiza wengine wachukue hatua ili kujinasua kutoka kwenye makucha ya wakoloni.

Kwa hiyo, kupitia Nadhria ya Naratolojia tumejua ni nani anasema, anasema nini, na kwa nini aseme kwa jinsi alivyosema na athari zinazoibuliwa ikiwamo kuchochea hisia za mapinduzi, uzalendo na kujitoa mhanga ili kutetea nchi zao. Matokeo yaliyomo kwenye makala haya yanasaidia sana kuendelea kudadisi nafasi

ya muziki wa dansi na wa kizazi kipya (Bongo flewa) katika kushughulikia dhamira ya ukombozi wa kisiasa kama ilivyokuwa kwa nyimbo za zamani (Zilipendwa). Hii ni kwa sababu, mara nyingi dhamira zilizomo kwenye nyimbo zilizotajwa ni za kimapenzi zaidi na wala sio za kisiasa wala ukombozi.

Marejeleo

- Assen, N. V. (2012). *Resonation Muziki wa Dansi in Dar es Salaam, Tanzania. Tasinifu ya Umahiri (Haijachapishwa)*. African Languages and Cultures, Leiden University/ African Studies Centre.
- Askew, K. M., (2002). *Performing the Nation: Swahili Music and Cultural Politics in Tanzania*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bal, M. (1997). *Narratology Introduction to the Theory of Narrative*. 2nd Edn. Toronto: University of Toronto Press.
- Bonn, A. (2018, Julai 14). Role of Narrator in American Novel Imepakuliwa kutoka:<https://study.com/academy/lesson/role-of-the-narrator-in-american-novels-types-and-examples.html>. Imesomwa tarehe 10/10/2017
- Boyd, N. (2018, Julai 14). Role of the Narrator in British Novel Types & Examples. Imepakuliwa kutoka <http://study.com>. Imesomwa 10/10/2017.
- Coles, W. H. (2018, Julai 14). Ist Person POV in Literary Story. Kutoka: <http://www.storyinliteraryfiction.com>. Imesomwa tarehe 10/10/2017.
- Flavian, L. (2012). Usimulizi katika Riwaya ya Dunia Uwanja wa Fujo. Tasinifu ya Umahiri, (Haijachapishwa). Chuo Kikuu cha Dar es Salaam, Dar es Salaam.
- Fludernik, M. (2006). *An Introduction to Narratology*. London: Routledge
- Genette, G. (1980). *Narrative Discourse: An Essay on Method*. Trans. Jane E. Lewin. Ithaca: Cornell University Press.
- Herman, L., and Vervaeck, B. (2005). *Handbook of Narrative Analysis*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Hubert, H. W. (2016). Assessing the role of the narrator in the verse novel: A Look at Pushkni's Eugene Onegin. Tasinifu ya Umahiri (Haijachapishwa). University of Ghana, Ghana.
- Mahenge, E. G. (2019). Uumbaji wa Ualbino Katika Fasihi ya Kswahili: Uchambuzi wa Kazi Teule. Tasinifu ya Uzamivu (Haijachapishwa). Chuo Kikuu cha Dar es Salaam, Dar es Salaam.
- Mahenge, E. G. (2019). *Muziki wa Zamani wa Tanzania na Harakati za Ukombozi*. Lulu Enterprises, Inc. and Lulu Press, Inc. Raleigh: North Carolina.
- Manfred, J. (2005). *Narratology: A Guide to the Theory of Narrative*. English Department. German: University of Cologne.
- Matt, D. (2003). The influence of narrative tense in second person narration: A response to Joshua Parker. *Connotations*, 23(1), 55-62.
- Mbijima, R. J. (2018). Usimulizi katika *Nagona na Mzingile: Aina na Athari zake kwa Msomaji*. Katika Omari, S. na Samwel, M. (2018) (wahariri). *Fasihi, Lugha na Utamaduni wa Kiswahili na Kiafrika Kitabu Maalum kwa Heshima ya Prof. M. M. Mulokozi*. Kur .132-158). Dar es Salaam: TUKI
- Mlacha S. A. K. (1991). "Point of view as stylistic device in Kiswahili novels". *Kiswahili* (58), 54 – 61.

- Mohochi, E. S. (2000). "Usimulizi wa Riwaya ya *Nyongo Mkalia Ini*". *Nordic Journal of African Studies*, 9 (2), 49 - 59.
- Prudchenko, K. (2017). Pen the Pad: The Difference between an Observer and a Participant in a Narrative. Inapatikana katika: <http://penandthepad.com>. Imesomwa tarehe 01/01/2019.
- Sanga, I. (2018). *Postcolonial Cosmopolitan Music in Dar es Salaam: Dr. Remmy Ongala and the Traveling Sounds*. Inapatikana katika <https://www.udsm.ac.tz/resipotory>.
- Surber, K. (2018). First Person Narrator Definition & Example. Inapatikana katika <http://study.com>. Iisomwa tarehe 12 Disemba 2018.
- Suriano, M. (2011). Making the Modern Contestations over Muziki wa Dansi in Tanganyika, c.1945-1961 *African Studies* 20(3), 393-414.
- Tendler, A. (2012). Passive Vs. Active: The role of the narrator – literature technology. Inapatikana katika www.briancroxall.net. Iisoma tarehe 10/10/2019.
- Wiehardt, G. (2018). Second – Person Point of View. Inapatikana katika <http://www.thebalancecareers.com>. Iisomwa tarehe 10/10/2017.